

TA'LIM OLGANLIKNI TASHXIS ETISH

*Andijon Davlat Pedagogika Instituti Aniq
va Tabiiy fanlar fakulteti Kimyo yo'nalishi*

201-guruh talabasi: Jaloliddinova Muattarxon Ahmadjon qizi

201-guruh talabasi: Xoshimjonova Nozima Zafarjon qizi

Ilmiy rahbar: Pedagogika va Psixologiya kafedrası

katta o'qituvchisi: Turdiyeva Shoxida Anvarjonovna

Anotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim olganlikni tashxis etish jarayonining nazariy-metodologik asoslari, uning ta'lim tizimidagi o'rni va ahamiyati atroflicha tahlil qilinadi. Ta'lim olganlikni tashxis etish o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash, baholash hamda ularning rivojlanish darajasini monitoring qilishda muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi. Maqolada tashxis tushunchasining mohiyati, uning nazorat va baholashdan farqli jihatlari, diagnostik faoliyatning asosiy vazifalari va tamoyillari yoritilgan. Shuningdek, an'anaviy va zamonaviy tashxis usullari, test texnologiyalari, reyting tizimi, formatif va summativ baholash shakllari ilmiy asosda ochib berilgan. Maqola pedagoglar, ta'lim muassasalari rahbarlari hamda pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Ta'lim olganlik, pedagogik tashxis, baholash, nazorat, bilim va ko'nikmalar, kompetensiya, diagnostika usullari, testlash, monitoring, ta'lim sifati, formatif baholash, summativ baholash, reyting tizimi, individuallashtirilgan ta'lim.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретико-методологические основы диагностики обученности, а также её роль и значение в системе современного образования. Диагностика обученности представлена как важное педагогическое средство выявления, оценки и мониторинга уровня знаний, умений и навыков обучающихся. В статье раскрывается сущность понятия диагностики, её отличия от контроля и оценки, а также освещаются основные задачи и принципы диагностической деятельности. Кроме того, научно обоснованно анализируются традиционные и современные методы диагностики, тестовые технологии, рейтинговая система, формативное и суммативное оценивание. Статья предназначена для педагогов, руководителей образовательных учреждений и студентов педагогических направлений.

Ключевые слова: Обученность, педагогическая диагностика, оценивание, контроль, знания и умения, компетентность, методы диагностики, тестирование, мониторинг, качество образования, формативное оценивание, суммативное оценивание, рейтинговая система, индивидуализированное обучение.

Annotation: This article analyzes the theoretical and methodological foundations of diagnosing learning outcomes, as well as its role and significance in the

modern education system. Diagnosing learning outcomes is considered an important pedagogical tool for identifying, assessing, and monitoring students' knowledge, skills, and competencies. The article reveals the essence of the concept of diagnosis, its differences from control and assessment, and highlights the main tasks and principles of diagnostic activity. In addition, traditional and modern diagnostic methods, testing technologies, rating systems, and formative and summative assessment approaches are scientifically examined. The article is intended for teachers, educational administrators, and students studying in the field of pedagogy.

Keywords: Learning outcomes, pedagogical diagnostics, assessment, control, knowledge and skills, competence, diagnostic methods, testing, monitoring, educational quality, formative assessment, summative assessment, rating system, individualized learning.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda kompetensiyaga asoslangan yondashuvning ustuvorligi ta'lim sifatini aniq va ishonchli baholash masalasini dolzarb qilib qo'yimoqda. Ta'lim natijalarini faqat yakuniy baholar orqali aniqlash yetarli bo'lmay, o'quvchilarning bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarini tizimli ravishda o'rganish zarurati yuzaga kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, ta'lim olganlikni tashxis etish zamonaviy pedagogikaning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ta'lim olganlikni tashxis etish o'quv jarayonining holatini aniqlash, o'quvchilarning rivojlanish darajasini baholash va kelgusidagi ta'lim strategiyalarini belgilashga xizmat qiladi. Ushbu jarayon pedagogik faoliyatni takomillashtirish, ta'lim jarayonini individuallashtirish va ta'lim sifatini oshirish uchun muhim axborot manbai hisoblanadi. Shuning uchun ham ta'lim olganlikni tashxis etishning nazariy asoslarini chuqur o'rganish va amaliyotda samarali qo'llash dolzarb vazifalardan biridir.

Mazkur maqolada ta'lim olganlikni tashxis etishning mohiyati, vazifalari, tamoyillari va usullari yoritilib, uning ta'lim jarayonidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Asosiy qism. Ta'lim olganlikni tashxis etish tushunchasi

Ta'lim olganlikni tashxis etish — bu o'quvchilarning bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarini aniqlash, baholash hamda ularning rivojlanish dinamikasini tahlil qilishga qaratilgan maqsadli pedagogik jarayondir. Tashxis etish jarayoni ta'limning barcha bosqichlarida amalga oshirilib, o'quv faoliyatining samaradorligini aniqlash imkonini beradi.

Pedagogik tashxis nazorat va baholash tushunchalariga yaqin bo'lsa-da, ulardan mazmunan farq qiladi. Nazorat asosan o'zlashtirilgan bilimlarni tekshirishga qaratilgan

bo'lsa, tashxis etish o'quvchining individual xususiyatlari, o'zlashtirishdagi qiyinchiliklari va rivojlanish istiqbollarini aniqlashni ko'zda tutadi.

Ta'lim olganlikni tashxis etishning vazifalari va tamoyillari

Ta'lim olganlikni tashxis etishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:
 quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash;
 o'quv jarayonida yuzaga kelayotgan muammolarni aniqlash;
 o'quvchilarning rivojlanish darajasini monitoring qilish;
 ta'lim jarayonini individuallashtirish va differensiallash;
 pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish.

Tashxis etish jarayoni ilmiylik, tizimlilik, uzluksizlik, xolislik, shaffoflik va rivojlantiruvchanlik tamoyillariga asoslanadi. Ushbu tamoyillarga rioya etish tashxis natijalarining aniqligi va ishonchliligini ta'minlaydi.

Ta'lim olganlikni tashxis etish usullari va shakllari

Ta'lim olganlikni tashxis etishda an'anaviy va zamonaviy usullar qo'llaniladi. An'anaviy usullarga og'zaki so'rov, yozma ishlar, nazorat va mustaqil ishlar kiradi. Zamonaviy usullar esa test texnologiyalari, reyting tizimi, portfoliolar, loyihaviy faoliyat, elektron baholash va monitoring tizimlarini o'z ichiga oladi.

Shuningdek, formatif va summativ baholash tashxis etishning muhim shakllari hisoblanadi. Formatif baholash o'quv jarayonida doimiy amalga oshirilib, o'quvchilarning rivojlanishiga xizmat qiladi, summativ baholash esa ta'limning yakuniy natijalarini aniqlashga qaratiladi.

Tashxis natijalari asosida o'qituvchi o'quv jarayonini takomillashtirish, metod va vositalarni qayta ko'rib chiqish hamda ta'lim sifati samaradorligini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ta'lim olganlikni tashxis etish ta'lim tizimining samaradorligini ta'minlovchi muhim pedagogik mexanizm hisoblanadi. U o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini chuqur tahlil qilish, ta'lim jarayonidagi kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi.

Ta'lim olganlikni tashxis etish orqali ta'lim jarayonini individuallashtirish, o'quvchilarning rivojlanish ehtiyojlarini hisobga olish va ta'lim sifatini oshirish mumkin. Shu sababli, pedagoglar tashxis etishning zamonaviy usullarini puxta egallashi va ularni amaliyotda samarali qo'llashi muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar :

1. Karimov I.A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2021.

3. Qodirov B.R. **Pedagogik diagnostika asoslari.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
4. Saidahmedov N.S. **Pedagogik mahorat.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
5. Ochilov M. **Ta’lim jarayonida baholash va monitoring.** – Toshkent: Fan, 2018.
6. Zunnunov A., Jo‘rayev R. **Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.** – Toshkent: Innovatsiya, 2017.